

András Péter

Hosszú távú szempontok a belső választásokról való gondolkodáshoz

Bevezető

A belső választások rövid és hosszú távon is meghatározó jelentőségűek az erdélyi magyar politikában és az erdélyi magyar közösség számára. A közvetlen jelentőséget az adja, hogy pár hónapon belül megtörténnek a belső választások és így az RMDSZ egy új SZKT-t választ. A hosszú távú jelentőség abból fakad, hogy a belső választások mikéntje és eredménye meghatározza az RMDSZ fejlődési irányát és lehetőségeit az elkövetkező évekre.

A jelen rövid véleményirat célja néhány hosszú távú szempont felvázolása, amelyek alapján jobban átláthatók a belső választásokkal kapcsolatos történések és hatások. Ezek a hosszú távú szempontok rámutatnak a belső választások stratégiai jelentőségére.

Véleményünket azzal a következtetéssel zárjuk, hogy bár a hosszú távú szempontok egyértelműen egy általános, titkos, közvetlen és valóban jelentőséggel bíró belső választás mellett szólnak, több rövidebb távon ható tényező arra mutat, hogy ennek a megvalósítási esélyei nem túlságosan nagyok.

Hosszú távú szempontok

Az RMDSZ hosszú távú célja a magyar közösség megmaradásának és fejlődésének a biztosítása (lásd az RMDSZ Programot és Alapszabályzatot). Ez azt jelenti, hogy azt szeretnénk, hogy a magyar közösség egy kompetícióra képes közösség legyen, amelyik képes megőrizni közösségi identitását és ezzel egyidejűleg eredményesen együttműködik más közösségekkel. Közösségünknek olyannak kell lennie, hogy érdemes legyen tagjai számára a közösséghez tartozás, ami által plusz erőforrást jelentő előnyre tesznek szert egyéni érvényesülésükhöz.

Természetesen az RMDSZ hosszú távú céljának elérése sok tényezőtől függ, viszont ezek közül az egyik legjelentősebb az, hogy az RMDSZ mint közösségi szervezet megfelelő politikai alrendszerrel rendelkezzen. A következő bekezdésekben néhány fontosabb vizsgálati szempontot mutatunk be, melyek alapján mérlegelhető, hogy mennyire felel meg az RMDSZ politikai alrendszere a hosszú távú célnak.

Kezdetként azokra a problémás helyzetekre hívjuk fel a figyelmet, melyek a fejlett országok politikai alrendszerét jellemzik. Az utóbbi években láthattuk, hogy a hagyományos tömegpártokra épülő politikai rendszer válságba került Olaszországban, Japánban, Belgiumban, valamint még frissebben Németországban és Ausztriában. Olaszországban és Japánban a teljes pártrendszert próbálták megreformálni, nem túl sok sikerrel. Belgiumban még kevesebb sikerrel jártak, akik a politikai botrányok után reformot szerettek volna. Németországban kibontakozóban van a széles körű politikai botrány, ami egyre jobban fenyegeti az ország egész politikai berendezkedését. Az eddig említett országokban elsősorban pénzügyi, pártfinanszírozási jellegű botrányok történtek. Ausztriában a politikai rendszert megrengető botrányt a szélsőjobboldal kormányra kerülése okozta. Ezeknek a helyzeteknek az okát a politikai rendszer diszfunkcionalitásaiban kereshetjük.

Az első probléma a politikai alrendszer transzparenciájának alacsony mértéke. A szemlélő számára nem világos, hogy

a politikai döntések hogyan születnek meg, a befolyásoló hatalom hogyan oszlik meg, a politikai, gazdasági és más érdekek hogyan találnak utat maguknak a politikai szervezetek bürokratikus útvesztőiben. A transzparencia alacsony mértéke csökkenti az RMDSZ vezetőinek a megbízhatóságát és gyanakvóvá teszi a polgárokat.

A következő probléma a kommunikáció nehézsége a polgár és az ő érdekképviselőt ellátó szervezetek között. Bár a pártok és más politikai szervezetek közkapcsolati (PR) tevékenysége a működésüknek egy professzionalizálódott része, az általa biztosított kommunikációs csatornák túlságosan sablonosak, formálisak és nem közvetítik azt a személyre szóló információt, amit a külső használójuk, a polgár elvár. Azt is láthatjuk, hogy a választási kampányok általában a potenciális szavazók viszonylag kis részét képesek mobilizálni, a polgárok jelentős része elzárkózik a kampány során közölt üzenetektől.

További probléma a reprezentativitás csökkenése. A hagyományos tömegpártok egyre kisebb réteg érdekeit képviselik, elsősorban azért, mert a polgárok jelentős része nem kívánja képviseltetni magát olyan szervezetek által, amelyekkel nem tud kommunikálni, és amelyeknek nem tudja átlátni a működési logikáját. Azáltal, hogy a pártok képviselői jellege csökken, tulajdonképpen a létük kérdőjeleződik meg. Bár a választók továbbra is szavaznak rájuk, csökken a választók aránya a lakosságban, és így csökken azoknak a részaránya, akik a politikai alrendszerben képviselőre találnak.

Az előzőhöz kapcsolódó probléma az érdekvégyesítés nehezebbé válása. Minthogy csökken a pártok reprezentativitása, a polgárok egyre kisebb csoportjainak az érdekei nyilvánulnak meg a pártokra leadott szavazatokban. A kommunikációs nehézségek következtében a pártok és a politikai alrendszer nehezebben találja meg azt a hangot, ami lehetővé tenné a polgárok túlnyomó többsége számára az érdekeik politikai rendszeren belüli megjelenítését. Ez érvényes a gazdasági, katonai és más professzionális érdekcsoportokra is. Az ő számukra is nehéz hatékony és átláthatóan működő érdekképviselőt találni a politikai alrendszer keretei között.

Végül egy további fontos, a kommunikációs nehézségekhez kapcsolódó probléma: a demagógia és a manipuláció problémája. Egyrészt a polgárok egyre nagyobb része eléggé képzett ahhoz, hogy átlásson az egyszerű demagógián és manipulációs szándékon, másrészt egyre kevésbé elégséges a képzettségük ahhoz, hogy érdemi véleményt tudjanak alkotni a legtöbb politikai kérdésben. Ez a helyzet jelentős mértékben járul hozzá a polgárnak a politikai alrendszertől való eltávolodásához. Elvileg a politikai alrendszer szerepe lenne a politikai kérdések közérthető nyelvre való lefordítása, viszont, ha ez demagógiává és manipulációvá torzul, akkor ahelyett, hogy a polgár és a politikum közötti kapcsolat építését szolgálná, éppen annak a lerombolását éri el.

Összegezve, láthatjuk, hogy a század elején-közepén kialakult tömegpártokra épülő politikai berendezkedés válságba jutott. A válság közvetlen okai a politikai alrendszer diszfunkcionalitásai. A mélyebb okokat a nagyon felgyorsult információáramlásban, az emberek átlagos képzettségi szintjének a növekedésében, és a gazdasági folyamatok globalizációjában kereshetjük. Világszerte számos kísérlet és kutatás folyik azzal kapcsolatban, hogy hogyan kellene és lehetne a politikai alrendszert megreformálni, ahhoz, hogy eredményesen tudja betölteni a társadalomban ráháruló szerepet. Sajnos még várunk kell az általánosan felhasználható eredményekre, viszont ez nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy tanuljunk az említett problémák nyomán.

A röviden vázolt problémák alapján világos, hogy az RMDSZ-nek egy olyan politikai komponenst, alrendszert kell kiépítenie, ami lehetővé teszi ezeknek a problémáknak az elkerülését, illetve ezek gyakorlati jelentőségének csökkentését. Tömören összefoglalva, az RMDSZ-nek mint politikai szervezetnek a következő elveknek megfelelően kellene szerveződnie:

- a. transzparencia, vagyis a döntéshozási folyamat átláthatósága;
- b. hatékonyan működő kommunikáció, vagyis érthető, értelmes és érdemi kérdésekből és válaszokból álló kommunikáció a szervezet tagjai és részei között;
- c. reprezentativitás, vagyis a képviseltek valódi csoportjainak az azonosítása és képviselője az

országos és nemzetközi politika porondján;

- d. hatékony érdekérvényesítés, vagyis világos és könnyen átlátható strukturálása az érdekérvényesítési mechanizmusoknak, ezek ellen ôrizhetôségének a biztosítása, és az érdekképviselést elváró csoportok valós érdekeinek a megjelenítése a politikai szinten;
- e. a képviseltek értelmes polgárokként kezelése, vagyis a demagógia és a manipuláció tudatos elkerülése, a problémák és döntési kérdések értelmes, érdemi és érthetô bemutatása, és a képviseltek tényleges bevonása a döntéshozási folyamatokba.

Természetesen ezeknek az elveknek a teljes mértékû érvényesítése nem sikerül egyik pillanatról a másikra, viszont ha szem elôtt tartjuk ôket és igyekszünk érvényesíteni ôket, akkor valóban várható, hogy jelentôs mértékben érvényesüljenek is fognak. Ha ez sikerül, akkor az RMDSZ valóban felkészülten lép a 21. századba, és könnyen tud majd reagálni az országos és nemzetközi politikai alrendszer jövôbeli kihívásaira.

Jó példának tekinthetô az Egyesült Államok pártjainak belsô szervezete. A pártok valójában érdekcsoportok viszonylag lazán szervezett érdekképviselési keretei. A politikai döntéshozatali folyamatok áttekinthetôek, kiszámíthatóak és követhetôek (akár az egyes kongresszusi képviselôk vagy szenátorok szintjén is). Az érdekképviseléshez jutás útja többnyire világos és bejárható azok számára, akik ezt szükségesnek vélik. A politikusok esetében többnyire felismerhetô, hogy ki, milyen érdekcsoportnak az érdekeit képviseli, és minden politikus esetében megtalálhatók ezek a csoportok. A képviseltek és az ôket képviselô politikusok közti kommunikáció viszonylag hatékony, és nem marad a pusztán formális szintjén. Másrészt viszont a demagógia és manipuláció itt is jelentôs mértékben jelen van a politikai jellegû kommunikációban. Összegzésként, úgy véljük, hogy az amerikai pártok szervezete hatékonyabb, mint az európai társaiké, pontosabban, jobban alkalmazkodik a mai politikai-gazdasági-kulturális környezethez és hatékonyabban mobilizálja a társadalmi erôforrásokat.

A jelentôséggel bíró belsô választások megszervezése egy fontos lépés azon az úton, hogy az elôbb felsorolt elveket érvényesítsük az RMDSZ-ben. Közvetlen, amerikai jó példaként tekinthetjük az ottani pártok belsô választásait, ahol párttagok és kívülálló érdeklôdôk is beleszólhatnak abba, hogy milyen irányvonala legyen a pártnak és ki legyen a párt szövetségi elnökjelöltje. Amennyiben a belsô választás valódi jelentôséggû, nagymértékben hozzájárulhat az elméletben képviseltek részvételéhez a politikai döntéshozatali folyamatokban. Fontos az, hogy ne csupán azt lássuk, hogy a belsô választások a szavazók (és csupán csak szavazók) mobilizálásához járulnak hozzá, hanem azt is lássuk, hogy akik szavazók, azok ennél nagyobb mértékben is szívesen részt vennének a politikai döntésekben. Kell látnunk, hogy akkor vannak szavazók, ha ezáltal ôk tényleges érdekképviseléshez jutnak, ha késôbb, értelmesen és érdemben kommunikálhatnak a politikai képviselôikkel, ha ténylegesen ellenôrizhetik és számon kérhetik az érdekeik képviselését.

A jelentôséggel bíró belsô választások eredményeként az RMDSZ politikusok rekrutációja hatékonyabb módon történne, mint az egyszerű politikai pártok esetében. Ezeknél a rekrutáció lojalitás alapú, és a vezetô politikusok körüli "családok" kialakulásához vezet. Ezzel szemben, a belsô választások lehetővé teszik a verseny alapú kiválasztást, úgy, hogy a versenyben a rendszeren belüli pártszerű szervezetek vesznek részt. Míg a "család"-okon alapuló szervezet nehézkesen reagál a külsô változásokra, és jelentôs megrázkódtatásként éli meg egy fontosabb "család"-fô elvesztését (lásd Kohl és Schauble erodálódásának hatását a CDU-ra Németországban), addig a kompetíciós rekrutációra alapuló politikai szervezet dinamikusan tud reagálni a környezeti változásokra, és az elvesztett vezetôket könnyebben tudja pótolni. A hatékonyabb rekrutáció természetesen a politikai szervezet általában tekintett hatékonyságát is növeli. Tömören fogalmazva, a hatékonyabb politikai szervezet jobban tudja integrálni és becsatornázni a számára hozzáférhetô társadalmi erôforrásokat és eredményesebb politikai céljainak az elérésében.

A belsô választások megszervezése hosszú távon ható stratégiai lépés. Ezáltal végérvényesen túllépünk a pártszerű szervezôdésen, integrálni és képviselni tudjuk közösségünk egészének és egyes részeinek a valódi érdekeit. A belsô választások megszervezésével, az állammodell szerint építkezô RMDSZ egy jelentôs lépést tesz a jövô integrált közösségi szervezete felé, amely eredményesen tudja majd képviselni és érvényesíteni a mögötte álló közösség érdekeit a jövôbeni közösségek Európájában.

Megjegyzések és következtetések

Bár a hosszú távú szempontok egyértelműen a belső választások mellett szólnak, ahhoz, hogy jobban felmérhessük a megvalósulás esélyeit, figyelembe kell vennünk a rövid távon ható tényezőket is. Ezekről mások valószínűleg részletesebben írnak, itt csak röviden kívánjuk összefoglalni őket.

A valódi érdekcsoportok (akiknek érdekérvényesítő képessége van) ma inkább a "család"-ok családfája szerint szerveződnek. Az RMDSZ domináns családfája egyre inkább igyekszik kiszorítani a többit a politikai mezőnyből, és az RMDSZ egyetlen családfájává válni... A szervezet belső struktúrái (SZKT, Ügyvezető Elnökség, Operatív Tanács, Szövetségi Elnök, parlamenti frakciók) közötti hatalommegoszlás ma sokkal inkább a pártszerű szervezetre emlékeztet, mint 1993-ban, amikor az RMDSZ mai szerkezeti felépítése megszületett. A belső választások szempontjából különösképpen negatív tényként értékelendő az Ügyvezető Elnökség eljelentéktelenedése, és a pártelnökségként funkcionáló, elvileg nehezen ellenőrizhető (lásd az Alapszabályzatot) Operatív Tanács szerepének nagymértékű növekedése. Végül az sem elhanyagolható, hogy a romániai politikai-gazdasági környezet az, ahová az RMDSZ mint politikai alakulat be kell illeszkedjen. Ebben a környezetben az elmúlt tíz évben a rövid távú szempontok és érdekek domináltak. Az, aki hosszú távú stratégiát követ, kilóg ebből a környezetből, és könnyen értetlenséggel és zavarral találja magát szemben azok részéről, akikkel tárgyalni kénytelen érdekképviselői és érvényesítési ténykedése során (lásd az RMDSZ több politikai csatáját a Román Parlamentben).

Záró következtetésként azt mondhatjuk, hogy a belső választás szükséges és hasznos a hosszú távú szempontok szerint, viszont a rövid távon ható tényezők inkább arra mutatnak, hogy a jelentőséggel bíró belső választások megrendezésének esélyei nem nagyok. Abban az esetben, ha a belső választások címszó alatt ennek egy parodizált változata kerül megrendezésre, könnyen kompromittálódhat maga, a belső választások koncepciója. Ez hosszabb távon jelentős káros hatással lehet az RMDSZ fejlődésére nézve.

- [András Péter: Hosszú távú szempontok a belső választásokról való gondolkodáshoz](#)
- [Bakk Miklós: Modellviták - rejtett stratégiák](#)
- [Borbély Zsolt Attila: A belső választások és a belső parlamentarizmus viszonyrendszere](#)
- [Fórika Éva: Amire felelküdtünk Isten és ember előtt](#)
- [Ráduly Róbert: A politikai önrendelkezésünk alapjairól, avagy a belső választásoktól az erdélyi magyar önkormányzatig](#)
- [Reiter József: Belső választások a felvidéki magyarság körében \(dilemmák és perspektívák\)](#)
- [Somai József: A demokrácia nem játékszer](#)
- [Székely István: A belső választások és az RMDSZ hatalmi szerkezetének összefüggései](#)
- [Az RMDSZ III. Kongresszusán jóváhagyott Alapszabályzat-határozat](#)
- [A belső választások alapelvei](#)
- [Határozat az RMDSZ Szövetségi Képviselők Tanácsa megválasztásáról](#)
- [Tonk Sándor: Romániai magyar magánegyetem](#)
- [Hódi Sándor: Tíz év után](#)
- [Mírnics Károly: A balkáni Janus-arc](#)
- [Györi Szabó Róbert: A nemzeti kisebbségek oktatási rendszerei Ausztriában](#)
- [Közvéleménykutatás a romániai magyarok körében](#)
- [Egyed Ákos: A román történetírás az 1848-as magyar forradalomról és a magyar-román nemzetiségi kérdéstről](#)
- [Egyed Péter: Az autonómia, az egyetem és a család kérdése az RMDSZ-programokban](#)
- [Grúber Károly: Macbeth-től Sean Conneryig. A skót nacionalizmus politikatörténeti vázlata](#)
- [Kovács Péter: A rodopi mufti esete a nemzetközi joggal: Kisebbségi autonómiabarát ítélet az Emberi Jogok Európai Bíróságán: magányos fecske vagy új tendencia?](#)
- [Salat Levente: Szempontok a multikulturalizmus fogalmának romániai értelmezéséhez](#)
- [Vass Csaba: Identitásválasztás és xenológia. A magyarországi Román Kisebbségi Önkormányzat választási kudarcának tanulságai](#)

- [Veress Emőd: A román parlament szerkezete](#)
- [Zsigmond Csilla: A NATO-terjeszkedés és a koszovói háború a román sajtóban \(1999. március 1. - április 30.\)](#)
- [A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája](#)
- [A magyar politikatudomány válogatott bibliográfiája](#)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék